

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Польське Товариство педагогіки філософічної
імені Броніслава Ф.Трентовського (TRF)
Національна академія педагогічних наук України,
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Інститут вищої освіти НАПН України
Кафедра філософії**

**За підтримки
МІЖНАРОДНОГО БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ
«ФОНД ОЛЕКСАНДРА ФЕЛЬДМАНА»**

**МАТЕРІАЛИ XIX МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО – ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ОСВІТА І ДОЛЯ НАЦІЇ»
Виховання громадянина в демократичних суспільствах:
європейський та український досвід**

(17-19 травня 2018 року)

**Харків
ХНПУ
2018**

ways, inquiring to the nature of the world and the possibility of experiencing the peace and truth what his guru has experienced.

In the times when people are searching for inner development and new moral framework, it can be meaningful to return back to the roots and see how the role of the teacher and disciple were presented in the ancient texts. Reviewing the attitudes and relationships of the guru and the adept, we can bring the parallels to any other kind of education, since the word "guru" can be applied to any teacher in every field of knowledge. We would like to inspire teachers and students to enter the new level of education and interpersonal relationships, which can only increase the results. It is the role of the guru to help the student to walk the path in the right direction being his role model and embodiment of his wisdoms. And the students must be ready to be not only inspired and motivated by all the positive lifestyle, but also raise discipline, dispassion for old behavioral patterns and try to implement what they learn in their lives.

Bibliography:

- Joel D. Mlecko, The Guru in Hindu Tradition, *Numen* , Vol. 29, Fasc. 1, Brill - Jul., 1982
- Adi Shankara, Vivekachudamani. Crest Jewel of Discrimination, Translated by John Henry Richards
<https://realization.org/p/vivekachudamani/richards/richards.1.html>
- Ātman (from Sanskrit) – literally ‘essence, breath’ - The spiritual life principle of the universe, especially when regarded as immanent in the individual's real self.
<https://en.oxforddictionaries.com/definition/atman>
- Chandogya Upanishas. English translation of Chhandogya Upanishad by Swami Nikhilananda.
https://www.consciouslivingfoundation.org/ebooks/13/CLF-chhandogya_upanishad.pdf
- I. K. Taimini, The Science of Yoga, The Yoga Sutras of Patanjali. The Theosophical Publishing House, Adyar, Chennai, India, Wheaton, IL, USA - 1992

Г. СКОВОРОДА ЯК ПОПУЛЯРИЗАТОР ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ НА СЛОБОЖАНЩИНІ XVIII ст.

О.Ю. Марчак, м. Харків

«За часів, коли десять заповідей втрачають, мабуть, свою безумовну значимість, людина більш ніж коли-небудь повинна навчатись і

прислухатись до десяти тисяч заповідей, що виникають в десяти тисячах унікальних ситуацій, з яких складається її життя. І в цьому, що стосується цих заповідей, вона може спиратися і покладатися тільки на совість - єдине, що дає можливість людині опиратися ефектам екзистенціального вакууму – конформізму і тоталітаризму. » [3,с.295-296]

Ці слова були сказані людиною іншої епохи, нації та з іншого приводу, але напрочуд чудово характеризують нашого великого співвітчизника, що понад двісті років тому творив, навчав, і головне – жив за високими принципами своєї совісті – Григорія Савича Сковороду.

Непересічна постать Сковороди та розмаїття його талантів створюють широке поле для пошуків у царині філософської антропології та філософії культури. безцінними для вітчизняної культури є його переклади, а також адаптовані ним перекази творів європейських авторів з національною українською їх інтерпретацією та використання простонародної, з біблійною стилістикою, мови Сковороди, що, безумовно, сприяло внесенню до національного українського ґрунту зерна європейської Просвіти. Ця діяльність сприяла структуруванню багатовекторного культурного простору Слобожанщини, створила підґрунтя цивілізаційного спрямування та вибору шляху культурного розвитку краю. Зауважу, що ґрунтовна освіта Сковороди попри перерви в навчанні (1738-1741 рр., 1744-1750рр.) та традиції Києво-Могилянської академії дозволяють майбутньому філософу вільно володіти старослов'янською, поширеною в ті часи латиною – мовою науки та міжнаціонального спілкування Європи, німецькою, розуміти грецьку та давньоєврейську мови, долучатися до духовних джерел античної мудрості, біблійних сюжетів. Але сквородинівська трансляція античних авторів не зводилась до їх дослівного перекладу. Ми бачимо їх творче переосмислення, адаптування до українського буття – узагальнення героїв оди Горація , зміна назв античних народів знайомими турками, китайцями. Такий підхід далі розвивався вже в традиції травестії у «Енеїді» І.Котляревського, «Дещо про Гараська» Гулака-Артемовського.

У своїх глибоких за змістом та часто гострих за соціальною тематикою творах Григорій Савич намагався донести до своїх сучасників реторичність вічних тем свободи, щастя, любові, доброчинності через алегорії та героїчні образи творів давньоримських авторів – Горація, Овідія, Вергілія, більш сучасного новолатинського популярного поета М.А.Мурета (Muretus) [4, с.107]. Популіризація Г. Сковородою європейської філософської спадщини несла "європейську освіченість" у домівку кожного пересічного українця.

Треба зауважити, що Сковорода мав можливість безпосередньо сприймати європейські ідеї свободи, певної незалежності думки від релігійних догматів, вільного вибору свого духовного шляху. Протягом п'ять років (з 1745), скориставшись нагодою вирушити у тривалу поїздку за кордон, Г.С.Сковорода перебував і навчався в Будапешті, Пресбурзі (нині Братіслава), Відні, Венеції, Флоренції. Він відвідує Польщу, Німеччину, де спостерігає за життям та звичаями тамтешніх народів, ближче знайомиться з культурою, передовими філософськими ідеями, літературними течіями. Безсумнівно, ця подорож справила надзвичайно важливе значення на формування поглядів майбутнього філософа, а здобутий інтелектуальний багаж був використаний сповна. Як зазначає в своїй монографії М.Д.Култаєва[та ін.]: «Показово, що Сковорода постійно намагався адаптувати скарби європейського і національно-українського філософського мислення до стилю думання простої людини» [2, с.11]

Розширенню світогляду молодого спудея Києво-Могилянської академії сприяло і його двохрічне перебування у складі придворної співацької капели в Петербурзі, куди він був запрошений в 1742 році. Повернувшись, Сковорода продовжив навчання, а його талант співака та музиканта пізніше парадоксальним чином сприяв поширенню авторської філософії щирого серця, щастя бути собою, розуміння гармонії буття через доступність потрібного та непотрібності трудного. Не надрукувавши за свого життя жодної сторінки своїх творів, поширенню та збереженню творчого доробку поета-філософа сприяли не тільки листи, що пізніше дбайливо зберігались,

розповсюджувались та друкувались вузьким колом сковородинівців, а й накладення псалмів, віршів на свою-ж музику Сковородою, що мало величезну популярність та швидко поширювалось усною пісенною творчістю, мандрівними музиками. Про одну з таких пісень – «Усякому городу нрав и права» Д.І. Багалій пише: «цікаво, що саме ця пісня, хоч і морально-філософського характеру, але дуже просто написана, оскільки вподобалася тодішньому суспільству (її співали під акомпанемент бандури, музику написав сам Сковорода), що збереглася й до наших часів у репертуарі народних рапсодів-кобзарів» [1, с.17].

Сковорода випередив свій час. В науковому дискурсі з приводу визначення, до якої культурної течії та філософського напрямку віднести творчість нашого великого земляка Г.С.Сковороди – чи то останнього представника козацького бароко, філософії Просвітництва, чи ідейного предтечі екзистенції бурхливого кінця XIX – початку XX століття, з розвитком сковородинознавства та багатогранністю самої постаті мандрівного філософа ще не поставлена крапка. Адже особливість Сковороди – попри негативний світ, що загруз в користолюбстві, нести людям освіту, культуру, мораль, стверджуючи свої ідеали власним життям.

Література

1. Багалій Д.І. Український мандрований філософ – Григорій Савич Сковорода. Його життя, філософія і значіння / Багалій Д.І.- Харків: Держ. вид. України, 1923.- 144 с.
2. Філософсько-освітні імплікації Григорія Сковороди: у витоках сковородинівської інтелектуальної традиції: монографія / М.Д.Култаєва, І.Ф. Прокопенко, Н.В. Радіонова; Мін-во освіти і науки України, Харк.нац.пед.ун-т імені Г.С.Сковороди. - Х.: ФОП Мезіна В.В., 2017.- 245 с.
3. Франкл В. Человек в поисках смысла. М., 1990. – 368 с.
4. Чижевський Д. Українське літературне бароко. – К.: Обереги, 2003. – 576 с.

В. СУХОМЛИНСЬКИЙ ЯК ДИТЯЧИЙ ПРАВОЗАХИСНИК

Є.В.Мороз, м.Харків

Українська освіта разом із суспільством переживає важку трансформацію від тоталітаризму до демократії. Радянський режим